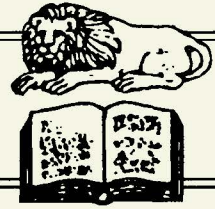

Jeromos füzetek

Bibliatudomány – Bibliaapostolság

27. szám

Tavaszi '97

Szent Jeromos Bibliatársulat

« « « Budapest, 1997 » » »

Tartalomjegyzék

Pieta (Kisléghy Nagy Ádám festménye)	címfotó
Ajánlás	1
Csendes percek	2
Szentírásmagyarázat az Egyházban (Pápai Bibl. Bizottság)	3
Bölcsességi könyvek – mai szemmel (Kerekes Károly O.Cist.)	8
<i>Melléklet: Élő Ige Bibliaiskola, 17. óra</i>	[129-135]
A magyar bibliafordítások története (Gyürki László)	17
A Katolikus Világszövetség kongresszusa (Székely István)	22
Hong Kong-i útinapló (Nagy József)	24
Olvasóink kérdezik	27
A csacsi (Népi Biblia)	28
Hírek, információk (Székely István)	29
Társulatunk életéből	31
Könyvajánlatunk	borító

J e r o m o s f ü z e t e k
Szentírástudományi, bibliaismereti folyóirat
lelkipásztorok, hitoktatók, bibliaapostolok számára
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6 Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök 9-17 * ☎ 332-22-60

A szerkesztőbizottság tagjai:

Székely István, Tarjányi Béla, Vágvölgyi Éva

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Grafikák: Vágvölgyi Éva

Nyomda: Gödi Print Kft.

Ajánlás

Örömmel értesültem arról, hogy a Katolikus Egyház Katekiz-musa magyarul is megjelent, és folyik a Biblia új fordításának és kiadásának előkészítése. »Isten Szava eleven, átható és élesebb minden kétélű kardnál« (Zsid 4,1). Ez a Szó ragyog minden kor embere számára, mint világosság az élet sötétségében. Tegyetek meg minden erőfeszítést, hogy a Szentírás eljusson mindenki kezébe, még ha ez nem kevés erőfeszítést és áldozatot követel is.

II. János Pál pápa

(Beszéd a magyar püspökök előtt, 1996.szept.7-én.)

Csendes percek

Gondolatok a Szentírásról

Thomas Merton naplójából, a »Jónás jelé«-ből

Nap-nap után reggelenként Szent János evangéliumának hatodik fejezetét próbálom tanulmányozni, de nem tudok megbirkózni vele. Nem tudom elemezni. Egyszerűen csak ülök és próbálok lélegzethez jutni.

Semmi jó nem származik abból, hogy nagy szavakkal beszéljek Krisztusról. Mivel úgy látszik, képtelen vagyok egy gyermek nyelvén szólni róla, odáig jutottam, hogy egyáltalán alig tudok beszélni róla. Minden szavam szégyenkezéssel tölt el.

Nem mondhatod az evangélium egy fejezetére, hogy az »szenzációs«. Nem illik a Szentírást csodásnak nevezni, ahogy illetlen volna azt mondani: »édesanyám csodás nő«. Ugyanígy nem dicsérhetjük Krisztust úgy, ahogy egy pusztán emberi lényt dicsérünk. Arcra kell borulnunk, s irgalomért kiáltanunk: az egyetlen mód, ahogyan beszélhetünk Istenről, az, hogy »megvalljuk« Öt: dicséretünkkel – »confessio laudis« – vagy pedig szégyenkezésünkkel valljuk meg Öt. Ha Krisztus csupán érdekes vagy csodálatos számodra – mi lesz akkor szerencsétlen lelkedből?

Ezért vagyok egyre hálásabb a zsolozsmának és a zsoltárok-nak. Ezek istendicsérete éppoly tökéletes, mint amilyen általános. Isten azért adja őket nekem, hogy jobban saját nyelvemmé váljanak, mint bármi más nyelv, amit el tudok gondolni magamnak.

»Domine, Deus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra!« [Urunk, Istenünk, milyen csodálatos a Te neved széles e világón!]

Ha az egész Egyház velem együtt szólal meg, akkor talán megbékélek abban az érzésben, hogy Isten végül is valamiképpen dicséretet kap ajkamról. (1949. augusztus 31.)

Pápai Bibliikus Bizottság

SZENTÍRÁSMAGYARÁZAT AZ EGYHÁZBAN

(Folytatjuk a szöveg közlését Székely István fordításában)

**D/ A szentírásmagyarázat viszonya
a többi teológiai tudományágakhoz**

Mivel az egzegézés maga is a teológia egyik szakterülete – »fi-des quaerens intellectum«¹ –, szoros és összetett kapcsolatban áll a teológia más ágaival. A gyakorlatban egyrészt a rendszeres teológia befolyásolja az előzetes megértést, amellyel az egzegéták közelednek a bibliai szövegekhez, másrészt viszont az egzegézés olyan előzetes adottságokkal szolgál a többi teológiai szakterületek részére, amelyek azok számára meghatározó jellegűek. Így kölcsönös kapcsolatok alakulnak ki az egzegézés és más teológiai ágazatok között, amelyek a sajátságokat kölcsönösen tisztelőben tartó párbeszédre vezetnek.

1./ Teológia és a bibliai szövegek előzetes megértése

Az egzegéták szükségszerűen rendelkeznek a tudományosan vizsgálendő bibliai szövegek előzetes megértésével. A katolikus egzegézés esetében olyan előzetes megértésről is szó van, amely hitbeli meggyőződésen alapszik: a Biblia Isten által sugalmazott szöveg, amely az Egyházra van bízva, hogy hitet ébresszen, és irányítsa a keresztény életet. Ezek a hitbeli meggyőződések nem eredeti állapotban jutnak az egzegétákhoz, hanem abban a formában, amelyet már az egyházi közösségben nyertek a teológiai átgondolás révén. Ezért az egzegéták kutató munkája során meghatározó a Szentírás sugalmazására és az Egyház életében betöltött szerepére vonatkozó dogmatikai alapállás.

Másrészt viszont a sugalmazott szövegekkel való foglalkozás olyan eredményeket nyújt az egzegétáknak, amelyeket a dogmatika művelőinek kell tekintetbe venniük, hogy szakszerűen fejtsék ki a Szentírás sugalmazása és az egyházi bibliamagyarázat teológiáját. Az egzegézés különösen elevenen és pontosan tu-

1 »Megértést kereső hit« A teológiának ez a meghatározása Canterbury Szent Anzelmtől való. A ford.

datosítja a bibliai sugalmazás történeti jellegét. Megmutatja, hogy a sugalmazás történeti folyamat, nem csak azért, mert Izrael és az ősegyház történelmén belül ment végbe, hanem azért is, mert olyan emberek közreműködését vette igénybe, akiket saját koruk alakított, s akik a Lélek vezetésével aktív szerepet játszottak Isten népének életében.

Ezenkívül az egzegétikai tudomány fejlődése megerősítette és pontosította azt a teológiai tételt, hogy a sugalmazott Szentírás és az Egyház hagyománya szoros kapcsolatban áll egymással; és éppen ez a fejlődés irányította egyre inkább az egzegéták figyelmét a szövegek keletkezési körülményeire (ún. 'élethelyzet', »Sitz im Leben«).

2./ Egzegézis és dogmatika

Ha a Szentírás nem is az egyetlen locus theologicus¹, mégis fő alapját képezi a teológiai kutató munkának. A Szentírás tudományos és alapos értelmezésében a teológusok az egzegéták munkájára vannak utalva. Az egzegétáknak a maguk részéről a szerint kell irányítaniuk a kutatást, hogy »a Szentírás tanulmányozása« valóban »mintegy a teológia lelke« legyen (**Dei Verbum**, 24). Ezért figyelmüket elsősorban a bibliai írások vallási tartalmára kell fordítaniuk.

Az egzegéták segíthetik a dogmatikusokat két szélsőség elkerülésében. Ezek egyike az olyan dualizmus, amely teljesen elválasztja a tanított igazságot annak nyelvi kifejezésétől, mintha az utóbbinak semmilyen jelentősége nem volna. A másik a fundamentalizmus, amely összevegyíti az emberit és istenit, sőt még a történeti feltételekhez kötött emberi kifejezéseket is kinyilatkoztatott igazságnak tekinti.

E két szélsőség elkerülésére meg kell tanulnunk különbséget tenni az összefüggő dolgok szétválasztása nélkül, s így elfogadni egy állandó feszültséget. Isten szava emberi szerzők művében fejeződött ki. A gondolatok és a szavak egyszerre valók Istentől és embertől, úgy, hogy a Bibliában minden egyidejűleg ered Istentől és a sugalmazott szerzőtől. Ebből azonban nem szabad azt a következtetést levonnunk, hogy Isten abszolút ér-

¹ Teológiai forrás. A ford.

téküvé tette üzenetének történeti megjelenési módját. Üzenete értelmezhető és aktualizálható, azaz legalább részben elválasztható saját történelmi kötöttségétől annak érdekében, hogy teljes értelemben vonatkoztassuk a jelenlegi történelmi körülményekre. Ehhez a lépéshez az egzegézis nyújtja az alapot, amikor továbbsegíti a dogmatikust a többi **loci theologici**¹ figyelembevételével során, amelyek hozzájárulnak a dogmafejlődéshez.

3./ Egzegézés és erkölcssteológia

Hasonló megállapításokat tehetünk az egzegézis és az erkölcssteológia viszonyáról. A Biblia üdvtörténeti elbeszéléseihez a helyes emberi magatartásra vonatkozó számos utasítás kapcsolódik: parancsok, tilalmak, jogi előírások, intelmek és prófétaik feddő beszédek, valamint a bölcsék tanításai. Az egzegézis egyik feladata, hogy pontosan meghatározza ennek a sokrétű anyagnak érvényességi körét és jelentőségét, s ezzel előkészítse az erkölcssteológusok munkáját.

Ez a feladat azonban nem könnyű, mert a bibliai szövegek gyakran alig törődnek azzal, hogy különválasszák az általános érvényű erkölcsi parancsokat a rituális tisztasági előírásoktól és a sajátos jogi rendelkezésektől. Mindezek egymásbafolyhatnak. Másrészt a Bibliában az erkölcsi gondolkodás jelentős fejlődését tapasztaljuk, amely az Újszövetségben éri el tökéletességét. Nem elég tehát, ha úgy találjuk, hogy az Ószövetség megerősít egy erkölcsi álláspontot (pl. a rabszolgotartás vagy a válás gyakorlatát, háborúban az ellenség megsemmisítését); ebből nem következik az álláspont maradandó törvényesítése. Elkerülhetetlen egy olyan értékelés, amely figyelembe veszi az erkölcsi tudat előre nem látható haladását. Az Ószövetség könyvei tartalmaznak »kevésbé tökéletes és időhöz kötött« mozzanatokot (**Dei Verbum**, 15), amelyeket az isteni pedagógia nem tudott egy csapásra kiküszöbölni. Erkölcssteológiai tekintetben magát az Újszövetséget sem könnyű értelmezni, mert gyakran képeket, vagy túlzó, sőt kihívó megfogalmazásokat használ, és a keresztényeknek a zsidó törvényekhez való viszonya heves vitákra adott okot.

1 Teológiai források. A ford.

Az erkölcs-teológusoknak tehát minden okuk megvan arra, hogy az egzegétáknak sok fontos kérdést tegyenek fel, amelyek csak ösztönözhetik azok kutató munkáját. Egyes esetekben az lesz a válaszuk, hogy az illető mai problémát egyetlen bibliai szövegrész sem tárgyalja kifejezetten. De ennek ellenére a Biblia szava, ha azt teljes dinamikájában tekintjük, sokatmondó iránymutatással segíthet. A legfőbb pontokban továbbra is a Tízparancsolat etikája a döntő. Az Ószövetség már tartalmazza az »Isten képmására« teremtett emberi személy (**Ter** 1,27) méltóságának megfelelő magatartási alapelveket és értékeket. Ezekre az alapelvekre és értékekre még több fény vetődik az Újszövetségből annak köszönhetően, hogy Krisztusban megnyilatkozott Isten szeretete.

4./ Eltérő nézőpontok és az együttműködés szükségessége

A Nemzetközi Teológiai Bizottság a dogmák értelmezéséről 1988-ban kiadott dokumentumában emlékeztet arra, hogy a legújabb korban összeütközésbe került az egzegézis és a dogmatika; ezután a Bizottság hangsúlyozza a modern egzegézis pozitív hozzájárulását a rendszeres teológiához (**L'interprétation des dogmes**, 1988, C.I,1). Kiegészítésül célszerű hozzáfűzni, hogy az említett ellentétet a liberális egzegézis okozta. A katolikus egzegézis és a dogmatika között semmilyen alapvető összeütközés nem volt, csupán komoly feszültségek pillanatairól beszélhetünk. Az viszont igaz, hogy a feszültségek összeütközésekhez vezethetnek, ha mind az egyik, mind a másik fél erőlteti és abszolút ellentété alakítja a nézőpontok jogos különbségeit.

A nézőpontok ugyanis eltérnek, és el is kell térniük. Az egzegéta elsődleges feladata pontosan meghatározni a bibliai szövegek értelmét saját összefüggésükben, vagyis először irodalmi és sajátos történeti összefüggéseikben, majd pedig az Írások kánonjának kapcsolatrendszerében. Midőn az egzegéta ezt a feladatát teljesíti, a szövegek teológiai értelmét világítja meg, ha van ilyen vonatkozású jelentésük. Így lehetővé válik a folytonosság az egzegézis és a későbbi teológiai megállapítások között. A nézőpontok azonban nem azonosak, mivel az egzegéta feladata

alapvetően történelmi és leíró, s a Biblia értelmezésére szorítkozik.

A dogmatika művelőjére inkább vizsgálódó és rendszerező munka vár. Célja érdekében a Bibliának főként egyes meghatározott szövegei és szempontjai érdeklík; emellett figyelembe vesz sok más, nem-bibliai forrást is: az egyházatyák forrásértékű műveit, a zsinati határozatokat és a tanítóhivatal más dokumentumait, a liturgiát, valamint filozófiai rendszereket és a jelenkor kulturális, szociális és politikai körülményeit. Feladata nem a Biblia magyarázata, hanem a keresztény hit átfogóan átgondolt megértése annak összes vonatkozásaival, különös tekintettel az emberi létet érintő döntő szempontokra.

Vizsgálódó és rendszerező irányultsága folytán a teológia gyakran áldozatául esik annak a kísértésnek, hogy a Bibliát **dicta probantia**¹-gyűjteménynek tekintse, amelynek a tanítás tételeit kell igazolnia. Ma a dogmatika tudósai jobban tudatában vannak a régi szövegek irodalmi és történelmi összefüggésének, és annak, hogy ez milyen fontos a helyes értelmezés szempontjából; ezért gyakran figyelembe veszik az egzegéták munkáit.

A Biblia, mint Isten írott szava, olyan tartalmi gazdagsággal bír, amit lehetetlen egészen kimeríteni, és amit nem lehet teljesen belefoglalni egyetlen teológiai rendszerbe sem. A Biblia egyik legfőbb szerepe, hogy provokálja a teológiai rendszereket, és emlékeztessen az isteni kinyilatkoztatás, valamint az emberi realitás olyan fontos szempontjainak létezésére, amelyeket a rendszeres átgondolás során néha elfelejtettek, vagy nem vélvén fontosnak, elejtettek.

De az egzegézis is rá van utalva a teológiai kutató munkára. A teológusok fontos kérdéseket intéznek a szövegekhez, s ezek így tárják fel egész gazdagságukat és mélységüket. A Biblia tudományos tanulmányozását nem szabad elválasztani a teológiai kutatástól, de a lelkipásztori tapasztalattól és az egyházi elbírálástól sem. Az egzegézis akkor termi legpompásabb gyümölcseit, ha szoros összefüggésben marad a keresztény közösség élő hitével, amely az egész világ üdvösségére irányul. *(Folytatjuk)*

¹ Bizonyításra szolgáló szövegek. A ford.

Kerekes Károly O.Cist.

Az Ószövetség bölcsességi könyvei – mai szemmel

Előadás a Bibliaközpontban, 1997. jan. 14.

Előadásomnak eredetileg azt szántuk címül: Az ószövetségi bölcsességi irodalom üdvtörténeti és egyetemes művelődéstörténeti beágyazottsága. Ez a cím azonban kissé bonyolultnak és messzetekintőnek tűnt. Mostani formájában a bonyolultságot talán sikerült mérsékelni, a távlatosságra szóló igényünk azonban megmaradt.

A görög liturgia felszólításával kezdhethénk: »Bölcsesség, igazhívók, figyelmezzünk!« S közben bemutatathatnánk egy szép »Bölcsesség Széke« ikont, vagy egy színes fényképet az 1426-ban épült Leuveni egyetem homlokzatán olvasható bibliai idézettel: »A Bölcsesség házat épített magának, és kimetszett hét oszlopot...« (Péld 9,1), utalva a »hét szabad művészet« ösgyökerére, illetve ősforrására. De vajon rá lehet-e ismerni ezekből a ma már »tudományokból« illetve tudományágakból az Életfára, és ezekből az életvíz-kanálisokból az édes élő Vízforrásra? Köztudomású, hogy más-más úton közeledik az Életfához és az Életforráshoz Nyugat (az eszével) és Kelet (a szívével); és ezek után elgondolkozhatunk arról, hogy vajon mi az ember: »animal rationale« vagy »homo sapiens«¹? Mert a fogalmakban gondolkozó nyugati embernek az előbbi felel meg inkább, a képekben szemlélődő keletinek az utóbbi.

Feladatunk először is az ú.n. bölcsességi könyvek számbavétele: Példabeszédek könyve, Jób könyve, Sírak fiának könyve, a Prédikátor könyve, a Bölcsesség könyve. Ezt a sokak által Bölcsességi Pentateuchusnak nevezett öt könyvet kiegészíti (mint hit-vízió) a Zsoltárok könyve és az Énekek Éneke; továbbá (mint négy remény-szikra) Báruk könyve, Tóbiás könyve, Judit és Eszter könyvei.

Ezek után kerülhet sor a felsorolt könyvek sajátos irodalmi jellegére, irodalmi formáinak és sztereotíp (állandóan visszatérő) témáinak vizsgálatára. Vizsgálhatjuk azt, hogy mennyire áll közel pl. az egyiptomi ma'at-bölcsességi irodalom a Példabeszédek könyvéhez, vagy a babiloni »táblácskák háza«-iskola irodalma Jób könyvéhez és a Prédikátor könyvéhez. Egyesek csodálkoznak azon, hogy a kánaáni környezetből kinőtt ugariti kultúra miért nem mutat fel sajátos bölcsességi irodalmat. Mások szerint

¹ 'értelmes állat' vagy 'bölc ember' A Szerk.

már a Teremtés könyvének József-története is hordoz bölcsességirodalmi elemeket... És mindezekhez mit szőtt – ha szőtt – Izrael életének három fő kulturális tényezője: a/ a Tórát magyarázó papság; b/ az Isten igéjének, dábar-jának elhivatott prófétái; c/ az »écá«-kat kutató nagyokosok, rabbik stb. Mint tudjuk, ezek között nem kevészer volt feszültség (vö. Jer 18,18).

A bölcsességi irodalom kivirágzásának kerete és mondhatnánk klasszikus közegei: a család, az »iskola«, a királyi udvar. Gyökérismereteket természetesen a családban kellett már elsajátítani; az ún. iskolák (pl. prófétaiskolák) sajátos ismeretkörre szorítottak elsősorban, még inkább a királyi udvarban sorra kerülő témák. Az előbbieket Isten igéjére és a prófétai elhivatottság területére fordították figyelmüket, az utóbbi az emberi (állami) élet problémáira. Ne feledjük, hogy mind a három »közegben« elsődleges a nevelés volt (a szív kiművelése), és csak másodsorban az ismeretközlés (az ész kiművelése). Néhány alapképlet a tájékozódáshoz:

Irodalmi formák: a/ »másal« (hasonlat, szókép, példázat); b/ »szentencia« (ösöktől ránk maradt buzdító-tiltó aranymondások); c/ »listák«, szent számok szerinti felsorolások.

Kitekintés évezrednyi összefüggésekre: Egyes szentírástudósok szerint a Prédikátor könyvének az emberi életéről szóló igéi sokszor hasonlítanak egyrészt Szent Ágostonnak, másrészt Pascalnak a »Vallomásaihoz«, illetve »Gondolataihoz«.

Három bibliai kulcsszó a bölcsességirodalom megközelítéséhez: 1. »jir'at« (jir'at Jahve) = »istenfélelem«; 2. »sáma« illetve »seóma« = engedelmesség; 3. »ahaba« = szeretet (ami a »heszed« héber szóval szinoním), – a görög kharisz, a latin gratia megfelelője.

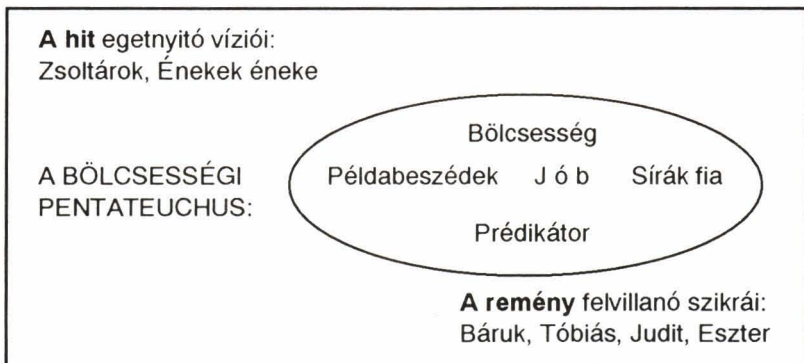
A három visszatérő témapár a bölcsességirodalomban: a/ jutalom és büntetés; b/ élet és halál; c/ erkölcs és bűnösség (ne felejtjük, ezek gyökere a szívben van).

Három kiegészítő téma, ami a bölcsesség-irodalomból újszövetségi alkalmazásként élénk tárul: a/ A megszemélyesített bölcsesség (alkalmazható-e és hogyan alkalmazható az újszövetségi Logoszra?) b/ A nőnek olykor-olykor negatív értékelése; c/ Magára Jézus Krisztusra hogyan lehet alkalmazni az ószövetségi megszemélyesített bölcsességet?

Röviden azt mondhatnánk az ószövetségi bölcsesség-könyvekről is, mint amit a szentpáli tanítás alapján az egész Ószövetségről is hirdetünk: »Mindez csak árnyéka (sziluettje) az eljövendőnek, a valóság Krisztusban van« (Kol 2,17). Más dimenzióban viszont azt mondhatjuk (szintén Szent Pállal): »A Törvény csak pedagógusunk volt Krisztushoz« (Gal 3,24). Ugyanígy az ószövetségi úgynevezett »Bölcsességi Pentateuchus« is.

Bölcsességi könyvek

A »bölcseességi könyvek« szemléltető besorolása:

Bibliográfia: Általános bevezetés az ószöv. bölcseességi irodalomhoz. Az itt felsorolt alapvető művek mindegyikében még külön – mindenekelőtt az illető nyelven (német, francia, olasz, angol) – bőséges bibliográfia található.

G. von Rad: Weisheit in Israel, Neukirchen-Vluyn 1970.

M. Gilbert: La Sagesse de l'Ancien Testament, Leuven 1979.

M. Cimosà: Temi di Sapienza Biblica, Ed. Dehonianem, Roma 1989.

R. E. Murphy: The Tree of Life. An Exploration of Biblical Wisdom Literature, Doubleday, New York 1990.

Kitekintés a Bibliai bölcseességből az egyetemes művelődéstörténetre

A Biblia embere számára nemcsak stiláris eszköz a képnyelvi beszéd, mert képek, hasonlatok nélkül (vagyis pusztán elvont fogalmakkal) nem tudja megközelíteni és kifejezni az igazi valóságot. Számára a szavak nem csupán képek, hanem élő képek! Lásd a rabbi tanításában a Bibliát: Isten élő, lüktető szíve, amelynek hangját hallod, amikor felolvasás előtted! A történelemről is más az élménye, látásmódja. Számára az üdvösségtörténetnek mozgásmoddja »lineáris«, vagyis egyenesvonalú; a profán történelemé viszont más, »cirkuláris«, vagyis kör-körösen mozgó (legtöbbször kerge birkaként önmaga körül forgó).

A következőképpen próbáljuk elképzelni:

KEZDET ÓSZÖVETSÉG MEGTESTESÜLÉS ÚJSZÖVETSÉG VILÁGVÉG

Az ember bölcsekedő, »teoretikus« vizsgálódásának **kezdetei**: mikor, hol, mit bölcsekedett először az ember?

A Bibliát kutató vizsgálódásainkban általában négyezer évre megyünk vissza időben. Térben egyrészt a Perzsa öböl északi része, főként Mezopotámia érdekel bennünket, és a Földközi tenger vidéke, az ún. Mediterráneum. Jellemző, hogy szinte mindenütt általában két pólusú: keleti-nyugati, illetve kevésbé hangsúlyozottan északi-déli hatások érvényesülnek, hol építő, hol romboló hatásaikkal. A mi vonatkozásunkban fontos kutatási terület a mezopotámiai sumér-akkád kultúra, és közelebbről az északnyugat - európai atlantiszi kultúra a Kr.e. 2000 táján végbement dór vándorlással. Mindez mintegy térbeli-időbeli háttérül és színterül szolgálhat az isteni kinyilatkoztatásnak, mint az élő Isten önközlésének földre szállásához. – Itt két gondolatot kell kiemelten megemlítenünk: 1/ Az isteni gondviselés nem Deus ex machina-ként adta a krisztusi kinyilatkoztatást; az ég és föld »barátkozása« már előbb elkezdődött. 2/ A kultúrák érintkezése, találkozása előbb-utóbb mindig humanitást szül. (Gondoljunk a mi számunkra legismertebb görög-latin kultúra előbb harcosszembentállására, később tökéletes egybeépülő »szerelmes« humanitására. Kissé nagyképp teoretikus megfogalmazással: »Az európai humanitás nem más, mint a nyers római talajon újjátermékenyülő görög forma«. Vö. az arisztotelészi »materia-forma« bölcseleti alapképletet).

A bölcsesség kezdete Platón szerint a csodálkozás (ez az ún. idealizmus), Arisztotelész szerint az emberi bölcsesség kezdete a kérdészet (ez viszont az ún. realizmus). – Ne feledjük a kultúra és a kultusz kapcsolatát, tudniillik, hogy a kultusz nélküli kultúra csak fából vaskarika. – Csak mellékesen megemlíthetjük itt, hogy a világgal való kapcsolatunk fázisai: a/ jelemesség, b/ probléma, c/ megoldás. (Vö. Egyes filozófusok szerint pl. a mai gondolkodás »ember- és világgközeli« kiindulása csak »fenomenologizmus«, az embernek és világnak mint jelenségnek a vizsgálata).

Térjünk a lényegre: Milyen szóval, illetve milyen szavakkal jelöli Isten Lelke a Bibliában a »bölcsesség« illetve a bölcsekedés fogalmát, tevékenységét? Három ilyen szót találunk, amelyek közül a harmadik lesz a »klasszikus« irodalmi, bölcsességi irodalmi műszó. Íme: 1/ »szákal« = éles eszűnek lenni, lényegét meglátni a dolgokban és a jelenségekben. 2/ »jáda« = bensőséges megtapasztalást szerezni, élő-életadó kapcsolatba lépni a megismerttel. Vö.: Ádám megismerte Évát. 3/ »hákam« = talpraeset, életrevalóan életbölcsenek lenni, megtalálni szívünkben a szép – jó – szent – igaz harmóniáját, sálómját. Ez az, amit Salamon kért és kapott Istentől a gibeoni látomásban.

Ne feledjük, hogy a bölcsességi irodalom nem Isten népében kezdődött. Ez a nép megelégedett az »Írások«-kal, egészen a diaszpóra koráig,

magyarán a babiloni fogságig. Addig az ember ambivalenciája, kétirányú lehetősége az önmegvalósítás (ma azt mondanánk: identitás) felé egyrészt az »is caddik«, másrészt az »is ráa« (az istenes és az istentelen, tehát szent és gonosz ember) volt. A későbbi ambivalencia, tehát az ember kétirányú önmegvalósítása az »is hákam« és az »is nábal« (a bölcs és a bolond ember).

A tételes isteni kinyilatkoztatást nem ismerő népek jobban rá voltak utalva a régi öregek, a »nagyok« bölcs mondásaira. Ezek ritmikus, dallamos formákban fogalmazódtak meg igen gyakran. (Megfigyelhetjük, hogy mennél nyugatabbra megyünk, annál »tárgyibb« és »racionálisabb« formák jelennek meg, és mennél keletebbre megyünk, annál alanyibbak, intuitívabbak, költőibbek ezek a formák). Az Ahikár-regény is »költőibb«, mint a Tóbiás könyve, stb. De mint mondtuk, nem csak Kelet és Nyugat, hanem Észak és Dél is különböző, eltérő megfogalmazásokkal áll elő. Pl. északi »balladai félhomály«, déli »fény-árnyék« szembeállítás, stb. Erre kiváló példa a görögök »metamorfózisa« az ún. dór vándorlás után. De ne felejtjük, hogy az ember mindenütt ember marad, és a közös »bölcesség-gyökerek« elő-előtűnnek. Azon felül: van őskinyilatkoztatás is, és van népeknek egymásra hatása is. Sőt: isteni és emberi bölcsesség is »elegedhet«.

Lényeges felismerés: az ószövetségi »Isten népe« a diaszporában kompromisszumra hajlóbb lett. Mai szóval: tudomásul vettek bizonyos természetes pluralizmust, illetve ilyesminek a szükségességét. Ezzel szemben a Palesztínában maradt ortodoxok – a szinkretizmustól félve – mereven elzárkóztak az ilyen hatásoktól. Így az említett kiemelt »bölcességi könyvek« közül három héber (Jób, Péld, Préd), kettő már görög nyelven íródott (Sír, Bölcs).¹

Az Isten Fia megtestesülése előtt egy olyan új és egyben megismételhetetlen humanizmust (pontosabban humanitást) indított el ezen az úton a Gondviselés, ami a bibliai Kezdet és Vég KÖZEPE – Krisztusban!

A választott nép, még mielőtt a görög kultúrával szorosabb érintkezésbe lépett volna, már tudatosan szembenézett mind a nyugati (egyiptomi), mind a keleti (mezopotámiai) emberi bölcsességgel. Így már az 1 Kir 5,10 hangsúlyozza, hogy Salamon bölcsessége – a kinyilatkoztatott isteni bölcsesség hordozója lévén – messze felülmulta mind a Kelet, mind Egyiptom fiainak bölcsességét. A pogány déli arab és a közvetlen keleti szomszéd, Edom bölcsei is híresek voltak, ld. Jer 49,7 és Abd utalásait (8. v.) A Példabeszédek idézik az egyiptomi Amenope gondolatait (22,1-

¹ Sirák fia könyvének héber szövege csak töredékesen áll rendelkezésünkre. A Szerk.

23,11), valamint idézik az északarábiai Masszából való Águr (30,1-14) és Lemuel (31,1,9) töredékesen közölt szavait. De ne feledjük, hogy bármily nagyok is itt-ott a hasonlóságok a kinyilatkoztatott isteni és az akármilyen jóakarattal és elmeélel is megfogalmazott emberi bölcsesség között, még nagyobbak köztük a különbségek! Sohasem szabad tagadnunk, hogy »a Lélek ott fű, ahol akar« (Jn 3,8). Amit VI. Pál 1973-ban az öt Tibetből meglátogató Dalai Lámának így tolmácsolott: »A Szentlélek általatok is tud üdvösséget munkálni.« (II. Vatikánum utáni szavak!)

A Tóra-Nebiim-Ketubim könyveiből összeálló Ószövetségi szentírás központi nagy gondolatai: a Törvény, a Szövetség, a Kiválasztottság, az Üdvösség. Az újabbkori »bölcsek« már Izraelben sem a nép **közösségi** nagy történelmével (múltjával, jelenével, jövőjével) foglalkoznak, hanem elsősorban az **egyéni** sors foglalkoztatja őket. Ebben követik keleti és nyugati bölcseledő társaikat. A különbség viszont lényeges annyiban, hogy az izraeliták saját jahvista vallásuk fényében nézik az ember egyéni sorsát is! És itt, a választott nép bölcseinél, ezért tevődik át a bölcsesség-oktalanság ellentétpárja az igazság (hűség!) és a gonoszság (hűtlenség!) szembeállítására. A Bibliában szereplő »istenfélelem« különösen fontos, ami a pogány bölcsek szemléletében így nem szerepel. A Péld 1,7-ből és 4,7-ből ismeretes, hogy »a bölcsesség kezdete az Úr félelme«, egészen pontosan: az igazi bölcsesség az istenfélelemből sarjad, a jir'at Jahvé-ből: Rajtam tartja a szemét Jahve, akkor mitől félnék, mi bajom történhet?! Sajnos, nekünk hamis, sőt a legutóbbi évtizedek vallásgyalázó irodalma nyomán egyenesen torz képünk van az »istenfélelemről«. A Biblia szerint a »féld az Istent« kifejezés annyit jelent: Jártodban-keltedben érezd magadon az Isten atyai tekintetét, és úgy leszel tökéletes (vö. Ter 17,2). Ez volt Ábrahám Istentől kapott bölcsessége. Ez viszont már nem csupán »nemes humanizmus«, mint a pogány nagyok bölcsessége, emberi zsenialitása, – ez már üdvösségteremtő isteni hit!

A lényegi különbség: a bibliai bölcsesség mindig kapcsolatban áll a személys Istennel. Vallja, hogy minden bölcsesség, tehát az emberi is, Istentől származik. Hiszen egyedül Ő a bölcs (Péld 21,30). A Példabeszédek elején 9 versen át az isteni Bölcsesség megszemélyesítését találjuk, a Sírák fia könyve 24. fejezetének elején pedig a megszemélyesített isteni bölcsesség maga mondja: »A Magasságbeli szájából jöttem én elő... Fönn a magasságban volt az én lakóhelyem«, stb. Mindez azonban még csak irodalmi megszemélyesítés, de alkalmas arra, hogy teológiailag és lélektanilag előkészítse Isten népét a szentjánosi Logosz-tanítás befolyására. (Megjegyzendő, hogy pl. az említett Sírák fia 24. fejezetben szereplő megszemélyesítést az Egyház liturgiája nem Jézus Krisztusra alkalmazza, hanem Máriára. A nagy katekéta atyák, mint pl. Cipriánusz, Sírák

fia könyvét nem dogmatikai, hanem morális-pasztorális igazságok kifejtésére használják kimagasló értékeléssel. Az ún. dogmatikai igazságok-tanítások katekézis-könyve ezeknek az atyáknak a korában a Bölcsesség könyve.)

Nagy emberi kérdés: **Hogyan járjuk végig az élet útját tragédiák nélkül?** De még jobban érdekli a mindenkori embert: És mi lesz azután?! Egyáltalán lesz-e valami, és az micsoda? – A hitből élő ember nem nyugtalankodik. Mert nem kételkedik. Tudja, mert hiszi: »Az igazak lelkei (egyéni és közösségi sorsuk, életük és haláluk) az Isten kezében vannak« (Bölcs 3,1). Ugyanezt vallja – csak még teljesebb meggyőződéssel – az újszövetségi krisztushívő: »Akár élünk, akár halunk, az Úréi vagyunk« (Róm 14,8). És egyforma lesz-e a sorsuk? Már ti. a jóké és a gonoszoké? Hogy mit tud mondani (valójában álmodozni) az evilági bölcs, azt R. Moody az Élet az élet után című könyvében megrajzolja. De... Megnyugtató feleletet adni erre a »bölcs« nem képes. A Példabeszédek könyve vallja, hogy Isten a jókat megáldja már földi életükben is (3,33; 9,45); a Prédikátor ennél sötétebben fogalmaz, Jób könyve pedig az emberi ésszel meg nem érthető Istenre bízta. Sírák fia végre disztिंगváltabban, árnyaltabban fogalmaz, de a nagy titkot (a halál utáni életet) még ez az írás sem tudja igazán megvilágítani: Istentől nem lehet számon kérni, hogy miért juttat egyiknek ilyen sorsot, és miért juttat a másiknak mást. A halál előtte is titok, misztérium: »Könnyű az Istennek, hogy megfizessen kinek-kinek útjai szerint halála napján« (Sír 11,26; stb).

De az is igaz, hogy az ember erőlködése, az emberi bölcsesség útjainak a keresése sem haszontalan. Az isteni hit igazságainak emberi megfogalmazásában igenis segíthetnek az emberi »egyenes szív«, tehát nem önző, nem haszonleső kutatásai. Ezt láttuk már a Példabeszédek, Prédikátor, Sírák fia és Jób könyvében is. A hellenisztikus kultúra pozitív értékeinek és a görög filozófiának (főként a platonizmusnak) tanulmányozása bizonyára segítette a katekétá atyák kezében mai szóval »dogmatikai iszentanként« használt Bölcsesség-könyv emberi szerzőjét abban, hogy a lélekről és a halhatatlanságról mind kortársainak, mind nekünk is követhetőbb utat mutasson a megértés, vagy legalábbis az ésszerű megközelítés felé. Ezért fogalmazhat már így: »Az Isten az embert halhatatlanságra teremtette...« (Bölcs 2,23). És bizony kifejti azt, amit mi – már az Újszövetség fényében, természetesen világosabban – az úgynevezett »hat főigazságban« tanultunk. Mindenekelőtt azt, hogy »az Isten igazságos Bíró, aki megjutalmazza a jókat és megbünteti a gonoszokat« (Bölcs 3,1-12).

Bevezetésünk végén G. von Rad úttörő művére, a Weisheit in Israel-re utaltunk. Ő már abban is bizonyítja, hogy a legelső sugalmazott könyvektől kezdődően kimutatható a bölcsességi irodalom problematikája, oly-

kor rejtetten, máskor nyílt megfogalmazásban. Pl. a Teremtés könyvének József-történetében. A bölcsességi probléma együtt él az emberrel, úgy látszik, a világ végéig. A hívő ember arról ismerszik meg, hogy életproblémái közben az első kérdése így hangzik: Mit mond erről az Isten? Az ember a maga tér – idő – mozgás rendszerében próbál tájékozódni, és vajdúdni megoldásokat. De a legnagyobb szellemek (mint ugyancsak a bevezetésben utaltunk rá) elismerik Aiszkhülosz leláncolt Prométeuszával: Ezekből a kínokból ki nem szabadulsz, míg el nem jön téged megszabadítani egy isten... A legnagyobb görög géniuszok sohasem tartották magukat szophoi-nak, bölcseknek (mások se nevezték így őket), hanem csak philozophoinak, a bölcsesség barátainak, bölcsesség-kedvelőknek -keresőknek. A mai napig csodált Szókratész azt vallja, hogy ő legfeljebb abban bölcs, hogy ő tudja, hogy semmit sem tud.

Az újkor nagyinak tartott bölcselői kezdetben kacérokodtak ugyan az élet értelmének megoldásával. De az igazán nagyok, pl. B. Pascal, a nyugati (büszke nyugati) kultúra egyik legnagyobb lángelméje azt vallja, hogy »a szív raisonjai¹ nélkül az ész raisonja nem old meg semmit.« A visszatérő nagy szkeptikus kérdés: Mit ér a tudomány bölcsesség nélkül? – Vagy a gyermeki hit, vagy a szenvedésben megtisztult emberszív »látása« igazíthat csak el.

Legyen szabad befejezésül csak két irodalmi példára hivatkozni. Egyik éppen a tiszta gyermekszív bölcsességére lehet példa, a másik a megtisztult (kimondhatatlan szenvedésekben megtisztult) emberszívé. – Az elsőre A. Saint-Exupéry Kis hercegét említeném. Ezt az író csak a legbölcsőbb embereknek ajánlja elolvasásra. Olyanoknak például, mint az ő egyik kedves barátja, aki olyan bölcs, hogy még a gyerekkönyveket is megérti. Azt hiszem, mindenki előtt ismeretes, nem kell részleteznem.

A másik könyv, amiről szólni akarok, csak a szovjet hatalom megintásakor jelenhetett meg (magyarul 1987-ben), címe: »Vesztőhely«. A kirgiz Csingiz Ajtmatovnak szinte bibliai képekkel és ősi népi szentenciákkal tűzdelt életbölcsességi regényéről van szó. Egyik főhőse Avgyij (Abdiás, a legkisebb proféta neve) egy volt szeminarista, akit azért dobtak ki a szemináriumból, mert az újszerű »tudományos« képzésbe nem tudott belehelyezkedni az ő hagyományos ortodox keresztény szemlélete, »életbölcsessége«. Kidobott kispapként is lenyűgöző buzgósággal tanítja és cselekszi a jót, a legkülönbébb deviánsok és bűnözők között is. Nem talál embert, aki igazán befogadná. Egy narkós banda végül, szinte csak heccből, játékból keresztre feszíti egy erdőszélen. Ott hagyják. Senki, de senki meg nem könyörül, nem szánakozik rajta. Az erdő sűrűjéből egy farkas

¹ megértései, a Szerk.

kullog elő, »ismerős« farkas. Megáll a felfeszített ember előtt, és nagy szomorú szemekkel nézi. Avgyij ezekben a szomorú szemekben véli felfedezni azt a szánalmat, »megértést«, amit az emberekben hiába keresett. Mégiscsak van »valaki«, aki megért és szánni tud engem. A farkasoktól, de legalább a farkasoktól tanulhatnának az emberek. – Egy, a szerzővel folytatott interjút olvastam akkor a szovjet Lityeraturnaja Gazétában. Hol van ez a félelmetes »vesztőhely« – kérdezték a szerzőtől –, itt a Kaukázus-hegység valamely istenhátamögötti helyén? Egyáltalán nem, feleli az író, ma már egész földünk, egész világunk ez a »vesztőhely« a maga nagyképű tudományosságával (azaz embertelenségével), megfélemlítve atyáink örökségéről, az örök bölcsességről, az Isten mindnyájunkon könnyörülő szeretetéről...

Nem véletlen tehát (legalábbis nekem úgy tűnik), hogy az őszintén kereső elmék a mai sokféle vajúdást megelő »átmeneti« korban (egy új »intertesztamentális«¹ korban?) újból felfedezni látszanak a bölcsességi irodalom kimeríthetetlen örök forrásait.

¹ 'szövetségközi': az Ó- és Újszövetség keletkezése közti időből való. A Szerk.

Balatoni Kinga: Esti ima

*Nyugovóra tér a Nap,
Mégpihen az Ég is,
Elfáradtam, s elindulok
Lepihenni én is.*

*Mégpihenek ágyamban,
S az álomtündért várom,
De előbb kezem összeteszem,
S szívemet kitárom.*

*Kitárom a szívemet,
S az Uramnak ajánlom,
Mert Ő a legjobb, legigazabb,
Megértő barátom.*

Élő Ige

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Bibliatársulat

AZ ŐSKERESZTÉNY KÖZÖSSÉG ÉLETE**A) Alapgondolat**

Az Apostolok cselekedeteinek megírásával Lukácsnak az volt a fő törekvése, hogy a különböző közösségekben élő hagyományokat a kezdetektől összegyűjtse, és egy egységes irodalmi alkotásban megőrizze a későbbi korok számára. Erre különösen a közvetlen szemtanúk hamarosan bekövetkező halála (mindenekelőtt Péter halála, valamint Pálé) ösztökélte (a megfogalmazás ideje Kr.u.85-90 körülre tehető, tehát a harmadik nemzedék kora). Lukács fontos feladatának tekinti, hogy a kezdetekről szóló hagyományt a későbbi korok számára rögzítse (vö. evangéliumának a bevezetése, Lk 1,1-4). De Lukács nemcsak mint a hagyományok összegyűjtője és tudósítója mutatkozik meg művében, az összegyűjtött anyag erősen magán viseli írói és teológiai kreativitásának személyes jegyeit is. A sok egyedi hagyományból izgalmas történetet teremt, mintegy pompás képet festve az ősegyházról, és elbeszélő formában (ún. »narratív teológiában«) saját teológiai céljait is kifejti. Tehát a Cselekedetekben nemcsak a tényleges történelmi események visszaadását és leírását találjuk, hanem az ő lukácsi értelmezését is. Ezt az anyag válogatása, az összefoglalások és az új hangsúlyok alkalmazása által éri el, valamint az eszményítéssel. Hozzáértó számára nemcsak egyszerűen a keresztény misszió fejlődésvonalát rajzolja meg a kezdetektől, hanem ennek az eszményi ívét is.

Az ellentétekről és a vitákról szóló híradásokat, bár nem hallgatja el egészen (vö. Csel 6,1-7.15), de erősen mérsékli. Meg van győződve arról, hogy a pozitívumok bemutatása és a követésre méltó példa jobban épít, mint a negatív kritika, vagy a riasztó képek ecsetelése. Ezért egy távolabbi célt mutat be: Lukács az első közösség életének leírásával példát állít saját közössége elé (Kr.u. 80-90 körül). Mint egy tükörben, felismerhetjük ebben a képben, milyennek kell lennie egy krisztusi közösségnek. Így ez az őskeresztény közösség mérce és meghatározó lesz minden következő nemzedék számára. Ebből természetesen követhetjük, hogy a Lukács által az első közösségről megrajzolt képet – történelmi szempontból – egyfajta kritikai fenntartással kell szemlél-nünk. Lukács ezzel az ábrázolásmóddal az ún. kifáradás- és megko-pás-jelenség ellen akarja felvenni a harcot, amely a harmadik nemze-dék idején kezd megmutatkozni: az első lelkesedés után a kifáradás je-lei mutatkoznak, a keresztények kezdenek »beilleszkedni«, hozzáido-mulni a világhoz, és nő az asszimilálódás veszélye.

B) Szentírási szöveg: Csel 2,42-47; 4,32-37; 6,1-7:

2 ⁴² Ők pedig állhatatosan kitartottak az apostolok tanításában, a kenyérszegés közösségében és az imádságokban.

⁴³ Félelem fogott el mindenkit: számos csoda és jel történt az apostolok által. ⁴⁴ A hívek mind összetartottak, és mindenük kö-zös volt. ⁴⁵ Birtokaikat és javaikat eladták, s az árát szétosztot-ták, mindenkinek szükségéhez mérten. ⁴⁶ Naponta egy szívvel-lélelkel ott voltak a templomban, házanként végezték a kenyérszegést, örvendezve és a szív tisztaságával vették maguk-hoz az eledelt. ⁴⁷ Dicsérték Istent, és az egész nép szerette őket. Az Úr pedig naponta növelte az üdvözülendők számát.

4 ³² A hívek sokaságának pedig egy volt a szíve-lelke. Egyikük sem mondott semmit sem a magáénak a birtokából, hanem min-denük közös volt. ³³ Az apostolok pedig nagy erővel tettek tanú-ságot Urunknak, Jézus Krisztusnak feltámadásáról; és bőséges volt a kegyelem mindnyájukban. ³⁴ Nem is volt közöttük senki szűkölködő, mert mindazok, akiknek földje vagy háza volt, elad-

ták, s az eladott dolgok árát elhozták, ³⁵ és az apostolok lábához tették. Mindenkinek annyit osztottak ki, amennyire kinek-kinek szüksége volt.

6 ¹ Azokban a napokban a tanítványok számának megszapordásával zúgolódás támadt a görögök között a zsidók ellen amiatt, hogy özvegyeiket elhanyagolják a mindennapi kiszolgálásnál. ² A tizenkettő egybehívta tehát a tanítványok sokaságát, és így szóltak: »Nem volna rendjén, hogy az asztaloknál szolgáljunk, s közben elhanyagoljuk az Isten igéjét. ³ Azért testvérek, szemeljetek ki magatok közül hét jó hírű, Szentlélekkel és bölcsességgel teljes férfit, s bizzuk rájuk ezt a feladatot. ⁴ Mi meg majd az imádsággal és az ige szolgálatával foglalkozunk.« ⁵ Ez a beszéd tetszett az egész sokaságnak. Kiválasztották tehát Istvánt, akit eltöltött a hit és a Szentlélek, továbbá Fülöpöt, Prohóroszt, Nikánort, Timont, Parmenászt és Miklóst, az antióchiai prozelitát. ⁶ Ezeket az apostolok elé állították, és ők imádság közben rájuk tették kezüket.

⁷ Az Úr igéje pedig terjedt, úgyhogy a tanítványok száma igen megsaporodott Jeruzsálemben, sőt a papoknak is nagy tömege hódolt meg a hitnek.

C.) Bevezetés

Rövid egzegetikai háttér:

1. Csel 2,42-47

Egy összefoglaló híradást találunk itt, amely summázva és tipizálva mutatja be a keresztény élet négy alapelemét:

– »az apostolok tanítása«: az apostoli hagyomány minden keresztény közösség alapja; Lukács alapvető célja ennek a hagyománynak a továbbadása az Evangéliumban és a Cselekedetekben (Lk 1,4; Csel 1).

– »közösség«: kétféle jelentést foglal magába (vö. a 4,32-vel is) – az egyetértést és a szociális közösségvállalást (a szükségét szenvedők iránti felelősség); az anyagi javak közössége filozófiai eszmény is.

– »kenyértörés«: az Úr vacsorája, a végén a közös lakomával (vö. 2,46).

– »ima«: a (zsidó templomi) istentiszteleten ugyanúgy résztvesznek, mint a saját keresztény imáikon (vö. Lk 1,46-53.68-79; 2,14; 11,2-4; Csel 4,24-31).

Ez a négy alapelem építi fel ma is az ideális keresztény közösséget: a keresztények részt vesznek az istentiszteleten és felelősek a viláért.

Néhány közösség életében ezen kívül még egyéb hatások is megmutatkoznak:

– »az apostolok csodatettei miatti szent félelem« – Isten műve láthatóvá válik, félelmet kelt.

– »az egész nép szeretetében álltak« - jól érzékelhető a következő résszel való kontraszt (a zsidók elutasító magatartása); ritkán érezhető keresztény tapasztalat.

– »napról napra gyarapodtak« – a közösségen lévő isteni áldást szemlélteti; egyben lukácsi fordulat is az egyes perikópák szerkezetében.

2. Csel 4,32-37

Ebben az összefoglalásban Lukács – az őskeresztény közösség ideálistizálása és hasonló tipizáltsága mellett, mint a Csel 2,42-47-ben –, itt egyedi példával is kiegészíti a hagyományt; ez bizonyosan nem volt megszokott, hanem kivételt képezett (nem lehetett túl sok gazdag a közösségben).

3. Csel 6,1-7

A szöveg egyértelműen az őskeresztény közösségen belüli nézeteltérésről beszél, amely két különböző nyelvű csoport között alakult ki: a görögök és zsidók. A különböző nyelvűségből adódóan nem is tudták olyan jól megértetni magukat egymással.

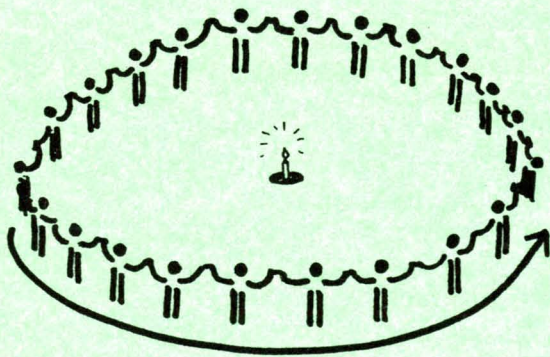
Kik voltak ezek a »görögök«? A templom pusztulásával (Kr.e. 586) és a fogságba hurcolással lehetetlenné vált az áldozati istentisztelet, így a közösség, a gyülekezet (= görög eredetű szóval »zsinagóga«) igeistentisztelete a zsinagógái összejövetelek keretében folyt (ima – szentírásolvasás – magyarázat – áldás). Jézus korában a Földközi-tenger egész környékén, sőt magában Jeruzsálemben is voltak zsinagógák, amelyek mindig meghatározott zsidó csoportok kezelésében voltak. Tudjuk például, hogy a görög szórványból visszatért zsidóknak saját

zsinagógájuk volt Jeruzsálemben. Róluk van szó ebben a szövegben, tehát nem pogányokról.

A zúgolódás oka, hogy a görögök özvegyeit a napi alamizsnaosztásnál elhanyagolták (1.v.). Ez azért volt különösen rossz, mert a görög közösségbe tartozók a diaszporából vándoroltak Jeruzsálembe, az özvegyeiknek nem volt sem férjük, aki gondoskodott volna róluk, az özvegyeiknek a városban. Mint ahogy az lenni szokott, itt is a gyöngébben csattant az ostor.

Érdekes a nézeteltérés megoldása: mindenekelőtt összehívják a közösség vezetőit, a »Tizenkettőt«, nekik kellett törődniük ezzel. De ők nem hoztak döntést, hanem az egész közösség elé vitték a problémát. Miután a Tizenkettő már nem tud minden feladatot ellátni, egy hét emberből álló testületet választanak erre a feladatra – görög nevükből következtetni lehet arra, hogy mind »görögök« (hellénista zsidók) voltak –, és a Tizenkettő megbízást adott nekik. A Szentlélekkel eltelve vált a hét személy illetékesé a feladat elvégzésére, és a közösséget fenyegető megosztottságot elkerülték. A siker – Lukács ábrázolásában – azonnal látható: »Isten igéje meg tovább terjedt, úgyhogy a tanítványok száma igen megsaporodott Jeruzsálemben« (7.v.)

3. Körtánc az énekre: kézfogás felső tartásban: 1-re ballábbal lépés befelé, 2-re jobb mellé zár, 3-ra jobb oldalt lép, 4-re bal mellé zár; 1-re ballábbal hátralép, 2-re jobb mellé zár, 3-ra jobb oldalt lép, 4-re bal mellé zár – és így tovább.

D) Óravázlat

Feladat

1. Éneklés: Add a kezed c. ének (Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény).

2. Az óravezető felszólítja a résztvevőket, hogy álmódozzanak együtt: hogyan képzelik, milyennek kellene lennie egy keresztény közösségnek.

3. A megálmodott közösség képét összehasonlítjuk a Csel 2,43-47-tel és a 4,32-37-tel. Nem lesz nehéz párhuzamokat találni a kettő között.

Az óravezető röviden ismerteti az egezetikai hátteret, ld. Bevezetés 1./2, majd közösen megkeresik a megálmodott közösséggel való párhuzamokat.

4. Problémák az őskeresztény közösségben? (Csel 6,1-7)

Szövegfeldolgozás a megadott kérdések alapján:

– Mi derül ki a szövegből, milyen csoportok vannak a közösségen belül?

– Mi a sajátos probléma?

– Milyen tisztségviselőket nevez meg?

– Ki (nem) illetékes a probléma megoldására?

Módszer

szöveg és dallam, 40.o.

kiscsoportos beszélgetés, az elhangzottakat felírják, majd az óravezető segítségével a táblán összegzik a kiscsoportokban elhangzottakat

hangosan felolvassák az adott szentírási részeket. Az óravezető rövid előadása, csoportos megbeszélés

a szöveg felolvasása, csoportos feldolgozása, egyéni jegyzetelés, az óravezető kiégésítése

Eszközök, időtartam

kotta, 5 perc

papír, ceruza, tábla, kréta, 15 + 15 perc

Szentírás, tábla, kréta, 30 perc

Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza, 35 perc

A végén az elhangzottakat az óravezető kiegészíti a Bevezetés 3. alapján.

5. Közösségideál ma:

– Milyen alapelvei voltak Lukács szerint az őskeresztény közösségben felmerülő nézeteltérések megoldásának?

– Ezek a tapasztalatok segíthetnek-e bennünket a mai keresztény közösségek életében adódó nézeteltérések megoldásában?

csoportos beszélgetés a megadott kérdések alapján 15 perc

5. Körtánc az énekhez, ld. Bevezetés 3.

10 perc

6. Ima, ének

gyertya,
5 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában „**Élő Ige**” címmel **bibliaiskola** működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a tizenhetedik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lekipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1997. Húsvét.

Szeretettel: Gelley Anna és Vágvölgyi Éva óravezetők
Tarjányi Béla szakmai vezető

Gyürki László

A magyar bibliafordítások története

Folytatás

7. Erasmus szellemében készült nyomtatott fordítások

A nagy keresztény humanista, Rotterdami Erasmus 1516-ban kiadta az Újszövetség kritikainak nevezhető szövegét. Tanulmányozta a görög nyelven fennmaradt evangéliumokat, és újra lefordította őket latinra. Az eddig használt Vulgátának sok hibáját javította így ki. Ezt a kiadást 1518-ban egy újabb javított és átdolgozott kiadás követte. A keresztény Európa tudósai ezt örömmel fogadták, és ettől kezdve ennek a szövegnek a szellemében igyekeztek anyanyelvű fordításokat készíteni. A konzervatív egyházi körök gyanakvással fogadták ezt a szöveget. A lutheri és kálvini reformáció is elszigetelődött tőle, mert Rotterdami Erasmus mindvégig hű maradt Rómához. Erasmus művével azt akarta elérni, hogy minél többen hozzáférjenek anyanyelvükön a Bibliához. Így írt ezzel kapcsolatban: »Bár csak minden nyelvre le lenne fordítva, hogy ne csak a skótok és írek, hanem a törökök és a szaracénok is olvassák és megismerjék!... Bár ebből énekelne a földműves az eke szarvánál, ezt zengené a takács vetelője mellett, s az utas ennek történetivel könnyítené útjának fáradalmait!« Erasmus így papi hivatásának szellemében igehirdetésnek tekintette munkásságát. Erasmus szellemében készültek az első nyomtatott részleges bibliafordítások, amelyekről most megemlékezünk.

*Komjáthy Benedek, Szent Pál levelei magyar nyelven
(Krakkó 1533)*

A fordító Komjáthy Benedek a török elől menekült először Husztra, majd innen hívta Perényi Gáborné Frangepán Katalin a nyalábvári birtokára fia nevelőjéül.

A várat ma hiába keressük Kárpát-Ukrajnában, a Tisza felső folyásánál a mai Királyháza fölött. I. Lipót a Wesselényi öszszeesküvés után leromboltatta, és ma csak szomorú falcsonkok meredeznek a helyén.

Úrnője többszöri kérésére fogott hozzá Komjáthy Benedek Szent Pál leveleinek fordításához. »Tenagyságod énnekem emlegetni kezdé, hogy a Szent Pál apostol leveleit örömet akarná hallani.« Katalin asszony Frangepán Ferenc kalocsai érsek húga volt. Férje, Perényi Gábor a mohácsi csatában esett el 1526-ban. Az özvegy nyalábvári udvarában tudósokból valóságos iskolát tartott fenn. Erre utal a fordító is a könyv bevezetőjében. Azt írja, hogy az udvarban nálánál bölcsebb és jártasabb egyházi emberek vannak, akik alkalmasabbak a fordításra. Ezért csak többszöri unszolásra vállalkozik a fordításra. Ezenkívül úgy érzi, hogy az Istentől kapott talentumokat kamatoztatni kell, és munkájával sokaknak hasznára lehet. A munka befejezéséről is tájékoztat a szerző: »Az Szent Pál epistolái magyarságának vége lőtt Szent Szilveszter pápa estin, nagymise harangkor, az Jézus Krisztus születésének utána 1532. esztendőbe. Laudetur Jesus Gloriosus.«

A fordítás nyomtatása Krakkóban történt 1533-ban Vietorisz nyomdájában, Frangepán Katalin költségén. Ez az első magyarnyelvű nyomtatott könyv, de nem Magyarországon, hanem Lengyelországban látott napvilágot.

A fordító elég nehezen birkózott meg a feladattal, és csak Perényi Gáborné noszogatására készült el a munkája. A családi könyvtárban megvolt Szent Pál leveleinek magyar fordítása, de az már nehezen volt olvasható. Az is lehet, hogy ez a fordítás a környékből származó Halábori Bertalan fordítása volt, amely a Döbrentei kódexben maradt ránk. Ezért bízta házi tanítójára az úrnő, hogy fordítsa le korszerűen ezeket a leveleket. Láttuk már, hogy Katalin környezetében voltak papi emberek, a Szentíráshoz értő szerzetesek, de ezek nem vállalták a feladatot, ezért egy művelt világi férfiúra bízta a fordítást. Az egyházi emberek talán gyanakodva nézték Erasmus tevékenységét, és ezért nem vállalkoztak a fordításra. Komjáthy fordításában gyakran találunk zárójelbe tett értelmező szövegeket, magyarázkodásokat. Ezek nem a bizonytalanság, hanem inkább a tudós magatartás jelei nála. Komjáthy Benedek fordítása 1883-ban hasonló kiadásban is megjelent.

*Pesti Gábor, Új Testamentum magyar nyelven
(Bécs, 1536. július 13.)*

Az első nyomtatott magyar nyelvű evangélium-kiadás is Erasmus Biblia-kiadásának nyomán készült humanista munka. Az Erasmus által görög szövegből latinra fordított Újszövetséget használta a szerző. A fordító Pesti Gábor, I. János király gyulafehérvári udvarában volt kanonok és kükküllői főesperes. Fiatal korában II. Lajos budai udvarában is megfordult, és lemásolta a leghíresebb magyar humanista költő, Janus Pannonius verseinek gyűjteményét. Bécsben teológiát tanult. A bécsi humanista körökkel is kapcsolatot tartott fenn. A neves irodalomtudósnak, Brassicanusnak ajándékozta Janus Pannonius verseinek gyűjteményét. Pesti Gábornak 1536-ban két műve jelent meg Bécsben: az Újtestamentum fordítása (a címe többet mond, mert csak a négy evangéliumról van szó) és Esopus meséinek fordítása. 1538-ban hatnyelvű szótára jelent meg (latin, olasz, francia, cseh, magyar, német), amit hosszú ideig használtak a cseh és német iskolák.

Az evangélium fordításához Brassicanus, a neves irodalomtudós írt ajánló költeményt. Pesti Gábor fordítását így jellemzi Nemeskürty István: »Világos fogalmazású, szép, tiszta szöveg. Magyarsága ízes, hangulatos, kifejező. Ő használta először a maihoz legközelebb, lévő központinak is nevezhető nyelvjárást.« Fordításának nyelve a beszélt magyar nyelv. Ő tekintette először hazafias kötelességének a magyar nyelv ápolását. Fordítása függetlenebb a latin szerkezetektől, a középkori, sőt néhány későbbi bibliafordítóénál is. Teológiai képzettsége is alkalmassá tette a fordításra.

Sylvester János: Újtestamentum magyar nyelven melyet az görög és diák nyelvből újonnan fordítának az magyar népnek keresztény hűtben való ípülésire

Az első magyar nyelven, magyar földön megjelent teljes Újszövetség Sylvester János fordítása. Az utolsó lapon ezt olvashatjuk: »Újszigenen Abádi Benedek nyomtatta vala 1541. esztendőben.« A kiadás költségeit Nádasdy Tamás dunántúli főrend, királyi tanácsos fedezte. A sárvári vár melletti parkban kőtábla emlékezik meg Sylvester Jánosról, bibliafordításáról, és az első magyar nyelvű nyomdáról: »Hirdessétek kövek Sárvár

történelmének fénykorát. E helyen, Újszigeten, a Rába és Gyöngyös kanyarodásai között állította fel a tudomány- és művészetkedvelő Nádasdy Tamás nádor az első magyarnyelvű nyomdát, amelyben Sylvester János az 1539. évben kinyomtatta az első magyarul írt könyvet, a magyar nyelvtanát. «Hozzá kell tenünk: 'Es két év múlva Újtestamentumát, amely oly népszerű volt, hogy egymásután kétszer is kinyomtatták.'

Sylvester János a szatmármegyei Szinyérváralján született 1504 körül. A krakkói egyetemre a mohácsi vész évében, 1526 őszén iratkozott be, majd Wittenbergben tanult. Magiszteri címmel tért haza, és 1534-ben került Nádasdy Tamás birtokára. 1542-től a bécsi egyetemen munkálkodott; a héber, majd görög nyelv tanára lett, később pedig történelmet tanított. E nagyfokú felkészültsége tette alkalmassá arra, hogy megbirkózzék az Újszövetség fordításával. Erasmus görög-latin fordítását vette alapul, a fordításban aggályos pontosságra törekedett. Ő az első fordítónk, aki nagyfokú grammatikai tudatossággal dolgozott. Első célja az volt fordításával, amit Erasmus úgy fogalmazott meg, hogy bárcsak minden nyelvre le lenne fordítva a Biblia. A másik ok a tudós nemzeti önérzetből fakadt, amint egyik levelében írta: »Néhány éve még a többi nemzet azzal sértegetett bennünket, hogy az oroszoknak is van saját nyelvükön evangéliumuk, csak a magyaroknak nincsen.« Tehát más nemzetek gúnyolódását akarta elhárítani a magyarság fejről. Nemcsak azt tudta, hogy fordítása szükséges és hasznos a magyar népnek, hanem azt is, hogy fordításának nemzetközi visszhangja a magyarság irodalmi jóhírneve szempontjából sem közömbös. Sylvester János fordítása igen népszerű volt, mert egymásután kétszer is kiadták. (1960-ban elkészült hasonmás kiadása is.) Az Újszövetség szövege előtti lapon egy metszetet találunk, amely Jézus családfáját mutatja, majd következnek több rajzzal díszítve az evangéliumok, az apostolok levelei és a Jelenések könyve. Elég vastkos könyv, betűi nem könnyen olvashatók, de a szöveg ma is friss, és közel áll az élő beszédhez.

Sylvester János a Biblia fordítása közben a magyar nyelvet illetően is fontos felismeréshez jutott: »Kisön vivők eszünkbe az mü nyelvünknek mindenben való nemes voltát.« Azt állítja, hogy a mi népünknek könnyű hozzászokni a Biblia jelképes be-

szédéhez, mert naponként használja ezt a beszédet. »Él énekekben, kiváltképpen az virágénekekben, melyekben csodálhatja minden nép az magyar népnek elméjének éles voltát a lelésben, mely nem egvényb, hanem magyar poézis.« A tudós fordító mindjárt bizonyítja is költő mivoltát, mert az első magyar időmértékes verssel köszönti olvasóját. Nemcsak azt fedezi fel, hogy magyar nyelvben költői kifejező képesség van, hanem azt is, hogy ritmusban is versenyezhet a klasszikus nyelvekkel.

Sylvester János munkáját a magyar népnek ajánlja. Számára már létezik a nemzetfogalom, és büszkén hirdeti, hogy minden nép csodálhat bennünket, elménk éles voltát a lelésben. Ide kívánczok Sylvester János első magyar időmértékes verse:

Az magyar nípnek, ki ezt olvassa

*Próféták által szólt rígen néked az Isten
Azkit ígért: ímé, vígre magadta fiát.
Buzgó lélekvel szól most es néked ezáltal,
Kit hagyja, hogy hallgass, kit hagyja, hogy te kövess.
Néked azért ez lún profétád, doktorod ez lún,
Mestered ez most es, melyet az Isten ada.
Az proféta szavát hallgasd, mert tíged az Isten
Elveszt. És nyomos itt nem lehet az te neved.
Itt ez írásban szól mostan es néked ezáltal,
Hütre hiú mind, hogy senki ne mentse magát.
Azki zsidóul és görögül és vígre diákul
szól vala rígen: szól néked az itt magyarul.
Minden nípnek az ű nyelvoin, hogy minden az Isten
Törvényin iljen, minden imádja nevít.
Itt vagyon az rejtett kincs, itt vagyon az kifoló víz,
Itt vagyon az tudomány, mely örök íletet ad.
Lelki kenyír vagyon itt, melyben mikor íszel, örökké
Ílsz, mely az menyből szálla, halálra mene.
Azki terem tíged, megvált, örök íletet is ad,
Ez szent által nincs több bizodalmad azért.
Ennek azért szolgálj mindenkor tiszta szüvedvel
Ennek mindenkor tígy igaz áldozatot.
Tígedet ez hozzá viszen s nem hagy, mikor így mond:
Bódógok, eljövetekek – vesszetekek el gonoszok.
Sylvester János írja.*

Folytatjuk

A Katolikus Bibliaszövetség Hong Kongban rendezett világkongresszusáról

Az 1969-ben alapított Katolikus Bibliaszövetség 1996. júliusában Hong Kongban tartotta ötödik világkongresszusát 150 résztvevővel a világ minden részéből. A tíz napos kongresszus fő témája »Isten szava mint az élet forrása« volt. Ezen az ülésen lépett hivatalába a Szövetség új elnöke, **Wilhelm Egger**, Bozen-Brixen püspöke, ismert bibliatudós. Először az ő beszédéből idézünk néhány részletet.

»Roncalli bíboros, a későbbi XXIII. János pápa a Bibliáról írt pásztorlevelében írja: 'Legfontosabb szolgálatunk az örömhír hirdetése, magyarázata és továbbadása. Ez az alfája ennek a szolgálatnak. Az Ómegája az Eucharisztia. E két betű között helyezkednek el a többi betűk, amelyekkel az emberi életet írjuk le.' Ezeket a betűket illesszék be Önök saját maguk! Ehhez csupán néhány jelzés: **N** a nélkülözést, **Sz** a szenvedést, **K** a kapcsolódásokat jelentheti. De beírhatják egy név vagy egy világrész kezdőbetűit is. Biblikus pasztorációnk során végig kell haladnunk ezen az ábécén. Gyakoroljuk ennek olvasását, és tanuljuk meg olvasni az Élet Könyvét, s így ez az olvasás Jézussal, az Élet Forrásával való találkozásra vezet. – Egy látomás akkor válik élővé, ha az emberek saját látomásaikat és álmaikat megosztják egymással, és főleg ha ezt egy közösség teszi. Szövetségünk jövője ettől a lelki együttléttől és attól a közösségtől függ, amely a Szövetségben létrejön. Ez akkor valósulhat meg, ha olyan közösség vagyunk, amely a Biblia köré gyűjt össze bennünket... A Biblia olyan könyv lesz, amely körül az Egyház összegyűlik, családi krónikává, amelyet közösen olvasnak és együtt vesznek tekintetbe. Az Egyháznak nagy bibliakörre kellene válnia, igen sok résztvevővel, olyanokkal, akik fülüket érzékennyé tudták tenni, de olyanokkal is, akiknek nincs szavuk, akik szegények, elnyomottak, egyszerű emberek...

Korunkat áthatja a változás vágya, az Egyházban is. Erre vonatkozólag sokféle vélemény és javaslat van. Kell tehát egy

olyan vonatkoztatási alap, amihez mindezeket hozzámérjük. Ez pedig Isten ígéje. Ha a biblikus pasztorációt támogatjuk, akkor segítjük az Egyház jövőbe vezető útját és egybekapcsoljuk az összes törekvéseket. – A Biblia az ökumenikus találkozásnak is helye. 'Leginkább a Szentírás segítheti az egymástól elszakadt testvérek kiengesztelődését' (Jülicher). A Biblia már eddig is döntő módon ösztönözte az ökumenét... És szerepe van a vallások közti párbeszédben is... A Biblia az emberiség fontos vallási irata, gazdag örökségében másokat is részesíthetünk. A párbeszéd néha talán úgy kezdődhet, mint a Ján 4-ben: egy szerény kéréssel másokhoz, hogy részesítsenek bennünket abból az ajándékból, amit ők kaptak. Így nem zárt csoportokat alkotunk, hanem nyitott közösségeket.

Az egyik cél, amit nem szabad elfelejtenünk, hogy hangsúlyozzuk a Biblia szövegének gondos olvasását... Az egzegézis nem egyéb, mint gondos olvasás... Ez az egyetlen módszer – nyitottsággal és párbeszédre való készséggel párosulva –, amely megvéd a Biblia fundamentalista értelmzésétől. De azt is újból kérem: ne felejtjük el a való életet és a kapcsolódásokat! És még valami, amit ismételten kiemelek: keressünk szövetségeseket!... Igen sok ember van, aki komoly segítséget tud nyújtani. – Feladatomnak megfelelően ... igyekszem tájékoztatni a Szent-szék különböző hivatalait a Szövetség munkájáról; arról is, hogy készséggel résztveszünk hivatalos dokumentumok előkészítésében.«

A leköszönő elnök, *Alberto Ablondi* püspök, aki 12 évig állt a Szövetség élén, búcsúzó üzenetként kérte, tegyük általánossá a Biblia ünnepélyes »trónrahelyezését«, mint a feltámadt Úr abban való jelenlétének jelét. Emellett javasolta az Úrnapjához hasonlóan Isten Szavának megünneplését is egyházi ünneppé tenni.

Az ülés záródokumentuma elvi iránymutatás mellett számos gyakorlati határozatot ill. javaslatot is tartalmaz. Ezek közül kiemeljük azt a javaslatot, hogy hívjanak össze egy Bibliával foglalkozó püspöki szinódust (főként a Dei Verbum 6. fejezet alapján). Fontosnak tartja a Szövetség az együttműködést más csoportokkal, szervezetekkel, intézményekkel, amelyek működésében a Szentírás jelentős szerepet tölt vagy tölthetne be. A

Szövetség latba veti erejét a nemzetközi adósságok eltörlése érdekében, hogy a 2000. év igazi jubileumi esztendő legyen. Javasolják a papnevelés tantervébe beiktatni »A Biblia olvasása az Egyházban«, valamint a nem-keresztény kultúrákkal, vallásokkal és filozófiákkal foglalkozó tantárgyat. A dokumentum fontosnak tartja, hogy az eddiginél gyümölcsözőbben használjuk a Szentírás liturgikus ünneplésében és a katekézisben a már meglévő formákat, de alakítsunk ki újabbakat is, hogy teljesebbé tegyük a Biblia és az élet, a liturgia, valamint a katekézis kapcsolatát. *Forrás: Dei Verbum, 3-4/1996.*

Nagy József

Hong Kong-i útinapló

Gyulafehérvár, 1996. június 29, 16 óra

Isten kegyelmének tartom, hogy részt vehetek Hong Kongban a Katolikus Bibliaszövetség V. Általános Közgyűlésén. Felújítom bizalmamat iránta, és nekiindulok az útnak. Lépésről-lépésre egyre inkább magam mögött hagyom az ezer éves székesegyházat, és haladok az állomásra.

A vonat nyolcvan percet késik. Már induláskor kezdődnek az akadályok... Akarnék bosszankodni, de megérttem, hogy ennek az időnek is haszna van. Gondolkodom. Véletlen lenne talán, hogy éppen a Pannonia Expresszrel utazom Bukarest felé? A Katolikus Magyar Bibliatársulat képviselőjeként a román főváros felé? A testvériségnek és népem, egyházam megújulásának gondolatát forgatom-imádkozom a szívemben, s még mielőtt egészen eltelnék a gondolattal, elérkezik a felszállás pillanata. Beszállás az Igének országot és világot, egyházat és népet megújító kalandjába.

Frankfurt am Main, 1996. június 30, 16 óra

Lám, hova jutottam el egy nap alatt: együtt ülünk a iasi-i szeminárium rektorával a német város nemzetközi repülőterén, és várjuk, hogy felszállhassunk a következő repülőre, amely majd Hong Kongba visz bennünket. Egyébként maga a repülőtér is úgy néz ki, mint egy ultratechnicizált város.

Izgalmas volt a felszállás Bukarestben: belerepülni a bizonytalanba. Szüleimre gondoltam, és kértem Istent, irgalmas szeretetében hordozzon a szíven engem. Miután a felhők fölé kerültünk, ismét a világ egységének gondolata töltött el. A felhők fölött minden egyforma, nem látszanak az országok, a városok, a részletek, csak haladunk előre az enyhe napsütésben, és élünk Isten kezei között. Még a repülőben is egyformák vagyunk mindannyian, egyformán élvezzük a légitársaság szolgáltatásait. Csak az út vége felé tűnnek ki egyesek, amint a bőséges kínálaton túl külön is vásárolni akarnak. Még Budapestet sem láthatom felülről a sűrű felhők miatt. Egy óra múlva, körülbelül tízperces felhőkben repülés után, amely a bizonytalanság és iszonyat egzisztenciális élményét nyújtotta, megpillanthatom a csodálatosan rendezett Németországot, és nemsokára földet érünk. Közben még tizenöt percünk van a beszállásig. Figyelem a váróterem bejáratát, hátha ismerős arcot pillantok meg.

Hong Kong, július 2, 12 óra

Még tegnap a repülőben akartam írni, annyira erős volt bennem a benyomás, csak nem adódott alkalom rá. Azóta most jutok írásközelbe.

Alighogy letettem tegnap a tollat, ismerős arc jelent meg a váróterem ajtajában: Egger püspök, a Katolikus Bibliaszövetség új elnöke. Csak néhány szót tudtunk váltani, de biztosságot adott a jelenléte, hogy vele együtt utazhatom tizenhárom órán át a repülőn. És voltak még mások is, akik a találkozónkra jöttek, csak nem ismertük egymást.

Az utazás biztonságosnak tűnik most, egy nap távlatából. És az ételeket, amelyeket a repülőn kaptunk, csak most tudom értékelni. Sóvárog a szívem az európai ízek után.

Már amint a repülő ajtaján kiléptem, megcsapott az itteni meleg, nedves levegő, és azóta nem tudok szabadulni tőle. Harmincöt-negyven fokos meleg van, és annyira nedves a levegő, hogy az az érzésem, szaunában vagyok. És mi lesz még két héten át! Legszívesebben egyfolytában a szobában ülnék, hogy a ventilátor hűvössége érjen.

A kínai konyha íze kecsegtető akkor, ha Európában egyszer elmész vacsorázni egy kínai vendéglőbe, de nekem már második napja kell itt beletestesülnöm ebbe az »ízes« életkeretbe, és lassan már undorít. Még ennél is problematikusabb a víz. Ritka az ivóvíz, csak üzletben lehet vásárolni, vagy desztillálják. Tegnap mindenféle édes lével elhalmoztak, de szomjan kellett szenvednem két-három órát, amíg felfedezték, hogy számomra a tiszta víz többet jelentene. Mihelyt hoztak egy négyliteres üveggel, a felét azonnal megittuk. Azóta is hordok magammal egy fél literes üveget, amikor csak lehet, mindig teletankolok.

A magyarországi kolléga tegnap estére érkezett meg, és az volt az első kérdése, hogy hol lehet lefürödni. Annyi jó van ebben az iszonyodásban, hogy a csapon folyó víz hideg, ha nem is lehet inni, bár fürdéskor lehűt bennünket. Lám-lám: mennyi kereszttel jár minden találkozás egy-egy új valósággal.

De azért van szép is az egészben. Nemcsak az ételeknek van sajátos, »mély« ízük, hanem az emberek is mélyek, egyszerűek, vendégszeretőek. Legalábbis azok, akikkel talákoztam. Elvittek sétálni a városba, és láthattam a csodás, csillogó, reklámmal teli utcákat, melyeket eddig csak képről láttam. Ezek között azonban nyomorúságos, rozoga épületeket is láttam, melyek a város nyomoráról is beszélnek. És a képeken a koszt meg a bűzt sem lehet látni, mely eléggé undorító érzést kelt bennem ebben a melegben.

A találkozó ma este kezdődik. Egy napot a repülőjárat miatt várakoznunk kellett, de jó volt ez az idő arra, hogy mélyebben megismerkedjek néhány résztvevővel: egy Paraguay-i püspökkel, egy kolumbiai szeminárium rektorral, egy holland és néhány afrikai biblikus megbízottal, és Európából többekkel. Megnyugtató tapasztalnom, hogy mindenhol természetes nehézségek árán tudják csupán kamatoztatni lelkesedésüket a Biblia »feltámasztásának« ügyében. Már a találkozó elején eltűnnek így belőlem a gátlások, a kisebbségi érzés, és természetesen pillantok haza, az otthon hagyott nehézségekre a biblikus apostolkodásban: a pénzhányra, az érdektelenségre, stb.

(Folytatjuk)

OLVASÓINK KÉRDEZIK

A kérdésekre szerkesztőségünk válaszol.

 Kérdés: Jézus kétféle nemzetségtáblája (Mt 1 és Lk 3) bemutatja, hogy József Dávid családjából származik; ő azonban Jézusnak csak nevelőapja. Mivel Mária származásáról nincs szó, mi igazolja Jézusnak Dávidtól való származását?

Válasz: A zsidó jog és hagyomány szerint származás szempontjából a törvény szerinti apa volt a meghatározó. Ennek alapján jogosan tekinthetjük Jézust Dávid utódjának. Mária származásáról a Szentírás nem szól. Egyes korai keresztény szerzők (pl. Jusztínusz, Antióchiai Szent Ignác) feltételezik, hogy Mária is Dávid családjából való.

 Kérdés: Az angyali üdvözet után Mária rögtön indult Erzsébethez? Elkísérte-e József? Gyalog vagy szármárhátan ment és jött?

Válasz: Az evangéliumból csak annyit tudhatunk, hogy az angyal Erzsébet foganása után a hatodik hónapban jelent meg Máriánál (Lk 1,26.36), ő pedig »még ezekben a napokban ... sietett« Erzsébethez (Lk 1,39). Az utazás módjáról nem értesülünk. Mindenesetre a kérdés indokolt, mert »Júda hegyvidéke« (a hagyomány szerint Ain Karim, Jeruzsálem közelében) Názárettől mintegy 100 km-re van. Ez azonban nem zárja ki a kb. egy hétig tartó gyalogos utat. A Szentírás arról sem szól, hogy József elkísérte-e Máriát; ha így lett volna, akkor sem valószínű, hogy ő – saját munkája miatt – a hátralévő három hónapot (ld. Lk 1,56) végig ott tudta volna tölteni.

 Kérdés: Kik a »választott angyalok« (1 Tim 5,21)?

Válasz: A kérdéses kifejezés valószínűleg azokra az angyalokra utal, akik Jézust kísérni fogják, amikor újra eljön, vö. Lk. 9,26: »... amikor eljön a maga és az Atya meg a szent angyalok dicsőségében.«

Népi Biblia

A csacsi

Éccé, amikor a mi Urunk Jézus Krisztus még a földön járt, má nagyon efáratt. A falu még még nagyon messze vót, hát körünézett, hogy nem vinné-é e valaki. Épp egy nagy nádas vót az út mellett, oszt egy ló leget a nádasba. Hát a mi Urunk Jézus Krisztus odaszót neki: »Te ló, gyere, vigyé be a faluba!« A ló nagyon éhēs vót, csak főkapta a fejit teleszájja, oszt aszonta: »Jó van, mingyá eviszlek, csak előbb még jólakok.« Erre Jézus aszonta neki: »No te ló, amíg ész, mindig egyé, nē lakjá jó sosē!« Ugy is van azóta: a ló mindig eszik, nem lakik jó sosē.

A mi Urunk Jézus Krisztus még tovább mēnt. Ahogy mén a nádas mellett, meglát arébb egy szamarat. Odaszól neki: »Te csacsi, gyere, vigyé be a faluba!« A csacsinak épp egy nádszál vót a szájába, ahogy e akarta harapni, de má e sē harapta, hanem mingyá elengedte, oszt odapattant a mi Urunk Jézus Krisztus mellé. Bē is vitte Jézust a faluba örömmē. A mi Urunk Jézus Krisztus még nagyon örút a samárnak, oszt aszonta neki: »Jó van, te kis csacsi, nem lēső soha éhēs, megész mindēn kórōn még szalmán!« Ugy is van azóta: a samár megél mindēn vacak takarmányon.

A nádon még máig meglátszik a samár fogahelye, megnézhetiték, ott van a nyoma mindēn levélēn, ahogy a samár foga közt vót összehajtvá.

Elbeszélte: n. D. Tarjány Ferenc

HÍREK, INFORMÁCIÓK

A bibliai *Hacor* városban (Id. Józs 11,1-14) 40 éve elkezdett és évek óta felújított ásatások a múlt év nyarán több érdekes leletet hoztak felszínre. Valószínűleg a királyi levéltárba tartozott az a 4 agyagtábla (közülük kettő a pátriárkák korából való, kettő pedig közvetlenül az izraelita honfoglalás előtti századokból), amelyek részben kereskedelmi feljegyzéseket (»szállítólevelet«?), ill. jogi vitát tartalmaznak – akkád nyelven –, egyikük pedig szorzótáblaként segítette a számolást. Találtak egy közel 30 cm magas bronz isten-szobrot, és Ciprus szigetéről származó tároló-edényeket is. Remény van arra, hogy a közeljövőben napvilágra kerül az egykor gazdag város sok további kincse és épülete is. (*Holyland, 1996. szept.-okt.*)

A filiszteusok egyik fontos városának, *Ekronnak* romjai között a régészek feliratos követ találtak, amely szerint a város királya, Achis (Kr.e.VII.század) templomot épített egy istennő tiszteletére. A várost nem sokkal később, 603-ban Nebukadnezár égette fel. (*Holyland, 1996. szept.-okt.*)

Jeruzsálemben 1996 nyarán tovább folytát a régészeti ásatások az ú.n. »Nyugati Fal« környékén; ez a fal tulajdonképpen a templomhegy Heródes által meghosszabbított terét támasztó több mint 30 méter magas – felerészben még ma is az alsó szint alatt a földben rejlő –

támfal. Az ú.n. Robinson-ív alatt feltárták egy üzletek-szegélyezte út kb. 100 m-es szakaszát. Néhány üzlet szinte sértetlen állapotban került felszínre. Azt is megállapították, hogy az utat kb. Kr.u. 60-ban, tehát 10 évvel a város pusztulása előtt látták el új kövezettel. Egy kőbe vésett felirat mutatta, merre van a harsonázás helye (ahol ezzel egyes ünnepek kezdetét jelezték). Az egyik feljárt közelében kerek 50 rituális fürdőhelyet találtak. Ennek az ásatásnak eredménye az is, hogy végig kitisztították azt az eddig is ismert kb. 500 m hosszú földalatti átjáró folyosót, amely néhány hónapja véres összetűzésekre vezetett. A folyosó falának egyik kődarabja több mint 14 m hosszú (a tömege mintegy 600 tonna lehet). Napvilágra kerültek Kr.u. VII.századi Omajjád-paloták maradványai és egy XI.századból való zsinagóga alapjai is, amelyet nyilvánvalóan az egykori templomhoz a lehető legközelebb igyekeztek megépíteni. (*Holyland, 1996.szept.-okt. és nov.-dec.*)

A Genezáreti tó partján fekvő egykori *Magdala* (ma: Migdal) városkában nemrég – egyéb épületek mellett – egy Kr.u.I.századi zsinagóga(!) romjait tárták fel. (*Holyland, 1996.szept.-okt.*)

Egy *pakisztáni egyházközség* munkatársának leveléből igen érdekes, számunkra is tanulságos dolgokról értesülhetünk. Az ország sok nyelvének némelyike még nem

is vált »írott nyelvvé«, s az írott nyelvek is különféle írásmódokat (írásjeleket) használnak. A szóbanlévő vidéken a lakosság tizede sem tud olvasni; emellett az iskolában tanult nyelv írásmódja is eltér a falu nyelvének írásától, tehát az »olvasnitudo« gyerekek a saját anyanyelvükön nem tudnak olvasni. A plébánia olvasó-tanfolyamára főként nők járnak, így leginkább ők a Szentírás olvasói családi körben is, ami nagy megbecsülést biztosít a számukra. (Egyelőre teljes szentírásfordításuk nincs; nemsokára elkészül az Újszövetség az egyik népnnyelven.) A katekumenek megkapják a Bibliát képeskönyv formájában (többnyelvű képaláírással), s az a keresztény családok nagyrabecsült kincse. Az asszonyok díszes burkolatot kötnek rá. A Szentírás vasárnapján ezeket a Bibliákat a templomban megáldják, s az azt követő héten házról-házra járva, házszenteléssel összekötvé ünneplik. Nem egy helyen a Szentírás szorította ki az otthonokból a régi vallás kultikus szobrait. Az asszonyok kötéssel és vászonmaradékok összevarrásával a Biblia történeteit, tanításait ábrázoló nagyméretű faliképeket készítenek. Ezeket hitoktatásra, vagy pl. a húsvéti vigília éjjelén használják, amikor közösen az egész üdvösségtörténetet végigmagyarázzák és elmélkedik. (KBF-Brief, 1996.jún.)

A Katolikus Bibliaszövetséghez tartozó »*VERBUM BIBLE*« kiadó a legutóbbi 15 évben – más kiadók-
kal is együttműködve – a követke-

zőkkel segítette Afrika népeit: 600 ezer Újszövetség francia és 9 afrikai nyelven, 660 ezer teljes Szentírás francia, angol és 10 afrikai nyelven, 1.15 millió ifjúsági Biblia 15 nyelven, 4.5 millió gyermek-Biblia 29 nyelven. Emellett bibliamagyarázatokat, afrikai nyelveken misekönyveket adtak ki. A fordítások az Afrikában működő misszionáriusok közreműködésével készülnek. (KBF, 22.12.1996)

A Bibel und Liturgie 1996.évi 2. számában Hannes Schreiber összefoglalást közöl *a Szentírás ökumenikus fordításának helyzetéről* a közép-európai országokban (Hollandiától Ukrajnáig és Észtországtól Horvátországig). Érdekes tanulság, hogy a közösen elfogadott fordítások léte csak kevéssé függ az érintett országok »ökumenikus klímájától«; ezt sokkal inkább befolyásolja, hogy pl. több helyen fordító biblikus szakemberek hiányában veszik át egy másik egyház fordítását vagy egyesítik erőiket. Közös szöveget hivatalosan egyelőre csak Szlovéniában fogadtak el (egy korábban készült katolikus fordítás alapján), és rövidesen hasonlóra lehet számítani Ukrajnában, valamint Litvániában. Az ökumenikus fordítás elfogadása még nem jelenti annak a liturgiában való használatát is. Így a szentírási szövegekben még hosszabb ideig fennmaradnak a különbségek, holott ezek nem teológiai eltérésekből erednek. (Bibel und Liturgie, 2/1996)

TÁRSULATUNK ALAPSZABÁLYÁNAK MÓDOSÍTÁSA

Öromünkre szolgál, hogy sokan vannak, akik az újabb rendelkezések értelmében Társulatunk javára ajánlották fel adójuk 1%-át. Társulatunk fogadhatja ezeket a felajánlásokat, mert tevékenységünk, amelyet alapításunk óta végzünk, megfelel az előírásoknak. Szükségessé vált azonban, hogy ezeket a tevékenységi köröket Alapszabályunk kifejezetten is tartalmazza. Ezért 1997. ápr. 12-én megtartott rendkívüli közgyűlésünkön a Közgyűlés módosította a Szent Jeromos Bibliatársulat Alapszabályát:

A közgyűlés határozata értelmében Alapszabályunk a következőkkel egészült ki:

1. Az alapszabály III. §. 7./ pontjához:

»Az Egyesület céljai közé tartozik – alaptevékenysége területén, a rendelkezésére álló eszközökkel

- a hazai kisebbségek támogatása
- a határon túli magyarság támogatása«

2. Az alapszabály VIII. §. 40. pontja:

»40./ Az Egyesület pártoktól független, azoktól támogatást nem kap és a jövőben sem kaphat; országgyűlési képviselő jelöltet nem állít és nem támogat, és ezt a továbbiakban is kizárja.«

Kérjük Tagtársainkat, hogy saját példányukon egészítsék ki az Alapszabályt a fentiekkel!

A Romániai Magyar Katolikus Bibliatársulat kezdeményezésére Marosvásárhelyen »Kis Jeromos katolikus ifjúsági közösség« alakult; hetente összejönnek a Szent Miklós Plébánia kápolnájában. A közösségi »család« tagjai: az indulók, az elkötelezettek, a támogatók és a tiszteletbeli tagok. Apostoli munkájukról képet kaphatunk a következő élménybeszámolóból:

»1996. november 17-e volt és vasárnap. Egy picit más vasárnap, mint a többi. Besenyőbe látogatott néhány marosvásárhelyi fiatal, hogy még ünnepelesebbé, felemelőbbé tegyék az amúgy is ünnepet. Nekem kissé szokatlan volt, hogy a szentmisén nem az orgona szólalt meg, hanem felcsendült a gitár és nem hagyományos templomi énekek hangzottak el, hanem modernebbek, de tetszett. Ízlelgettem a szokatlan ritmusokat, próbáltam bekapcsolódni, és előtört egy egyszerű érzés, az összetartozásé.

A meghívottak egy történetet is felelevenítettek, a tékozló fiút, ami nálam is inkább megragadott, mert a téma a jelenkorba volt átültetve. Néhány szép hangsúlyos szavakat is elhangzott.

Délután újra összegyűltünk, és (egyikünk kivételével) mindenki hosszabban-rövidebben bemutatkozott, beszélgettünk, majd énekeltünk néhányat. A rövid együttlét után elbúcsúztunk egymástól, de azzal a reménnyel, hogy lesz még folytatás valamilyen formában.

Köszönjük nektek, hogy felejthetlenné tettétek számunkra azt a vasárnapot.«

Könyvszolgálatunkból: Kitűnő új kiadvány (sok képpel) ismerteti a Jézus-korabeli életkörülményeket Palesztínában: W. Bühlmann: **Hogyan élt Jézus?** (Corvinus) 142 o., 420,- Ft.

Mózes Gy.: **Bibliaórák 3 – Kreatív órák** (Párkány), 470 Ft; Rózsa H.: **Az Ószövetség keletkezése I-II.** (SzIT.) 770 ill. 1100 Ft; H. Schlier: **Jézus Krisztus feltámadása** (Jel), 248 Ft; John testvér, Taizé: **Zarándok Isten**, (Agapé, ford. Thorday Attila), 480 Ft; **Hegyek a Bibliában** [Oktatói segédanyag makett formájában a Szentírás 6 hegyéről] (Parakletos, 1994.) 308,- Ft; **Ma-kettcsomag »A« és »B«** [20 ill. 13 bibliai témájú kézimunka gyerekeknek egyéni és közösségi barkácsoláshoz] (Parakletos, 1995-96), 314,- ill. 240,- Ft.

**M E G J E L E N T A Z O L C S Ó
Z S E B B I B L I A !**

*A Szent Jeromos Bibliatársulat Szöveggondozó Bizottsága
ötéves kitartó munkával elkészítette
a Káldi-féle bibliafordítás revízióját a Neovulgáta alapján.
A magyarázatokkal ellátott, kisméretű Bibliát rendkívüli
jubileumi kedvezménnyel árúsítjuk.
Részletes információk következő számunkban!*

KÖNYVAJÁNLATUNK:

- ✘ Békés-Dalos: **Újszövetségi szentírás** (Bencés), 476,- Ft
- ✘ Tarjányi Béla: **ÚJSZÖVETSÉGI ALAPISMERETEK 1-2.** kötet (Szt. Jeromos Bibliatársulat, 1996.) Ára kötetenként: 290,- Ft
- ✘ A. Hecht, **Közös utunk a Bibliához** – A közösségi bibliaolvasás formái, módszerei (Szt. J. Bt.) Ára: 200,- Ft.
- ✘ W. Radl, **Galata levél, STUTTGARTI KISKOMMENTÁR 9,** (Szt. J. Bt.) Ára: 230,- Ft
- ✘ B. Mayer, **Filippi és Filemon-levél, STUTTGARTI KISKOMMENTÁR 11,** (Szt. J. Bt.) Ára: 240,- Ft
- ✘ Otto Knoch, **1. és 2. Tesszaloniki levél, STUTTGARTI KISKOMMENTÁR 12,** (Szt. J. Bt.) Ára: 220,- Ft
- ✘ Pollák-Kaim, **Héber-magyar szótár** (reprint). Ára: 1400,- Ft
- ✘ Vágvolgyi Éva, **Az aranyvirág** – mesék kicsiknek és nagyoknak (Szt. J. Bt. 1992). Ára: 180,- Ft
- ✘ **Jézus nyomában a Szentföldön** (album 144 beragasztható képpel) (Szt.J.Bt. 1992) Ára: 380,- Ft

Isten Szava

Éves hozzájárulás (postaköltséggel): 400 Ft

Éberség

A szív ébersége a szeretet.

A lélek ébersége az ismeret.

Jó annak, akinek legalább a szíve éber,

Az már megmenekül.

Jó annak, akinek se a szíve,

Se a lelke nem alszik,

Abban elkezdődött az Isten országa.

Havva

örökre megmarad
